

Oikeusministeriö
PI 25
00023 Valtioneuvosto

HATTULAN KUNNAN LAUSUNTO VAALILAIN MUUTTAMISTA KOSKEVAAN HALLITUKSEN ESITYKSEEN

Lausunnon tausta

Ohessa oikeusministeriön lausuntopyynnön (VN/20217/2021) 06.08.2021 (20997/03.04.04.04.10/2021) mukaisesti Hattulan kunnan lausunto vaalilain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vaalilain muutos, jonka nojalla vaaleissa toimitettaisiin laitosäänestys Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavien joukko-osastojen varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä. Laitosäänestyksessä voisivat äänestää näissä varuskunnissa ja yksiköissä varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat äänioikeutetut. Esityksen tavoitteena on turvata varusmiesten äänestysmahdollisuuksien tosiasiallinen toteutuminen.

Toiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vaalilakia siten, että vaalipiirijakoa koskeva sääntely saatettaisiin vastaamaan kahta kuntajaon muutosta, jotka ovat tulleet voimaan vuoden 2017 alusta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kiellettäväksi vaaliasiamiesten toimiminen kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä aluevaaleissa.

Esitetyt muutokset vaalilakiin on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.1.2022, jotta ne olisivat voimassa tammikuussa 2022 toimitettavissa aluevaaleissa.

Esityksen tavoitteena (kohta 3.1) on mm. edistää varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien äänioikeutettujen mahdollisuuksia äänestää vaaleissa.

Hallituksen esityksen pääasiallisissa vaikutuksissa (kohta 3.3, erinäisten turvallisuusnäkökohtien huomioiminen) todetaan, että vaalilain 184 §:n mukaan oikeusministeriö voi valtuuttaa kotimaisen tai ulkomaisen vaalitarkkailijan koko maan alueelle ja kunnan keskusvaalilautakunta kunnan alueelle. Vaalitarkkailijalla on oikeus olla läsnä silloin kun vaaliviranomainen suorittaa tehtäviään. Tästä johtuen olisi mahdollista, että myös ulkomaisia vaalitarkkailijoita tulisi suorittamaan tarkkailua vaalitoimikunnan työskentelystä varuskunta-alueella.

Pääesikunta on ennen vuoden 2021 kuntavaalien toimittamista pyrkinyt selvittämään mahdollisiin vaalitarkkailumissioihin ja myös vaalitoimikuntien varuskunta-alueille pääsyyn liittyviä potentiaalisia turvallisuusriskejä. Tuolloin todettiin, että riskien minimoimiseksi laitosäänestys varuskunnissa on mahdollista rajoittaa tiloihin, joihin varuskuntien ulkopuolisten henkilöiden pääsyn katsottaisi sisältävän mahdollisimman vähän riskejä. Laitosäänestys olisi mahdollista järjestää esimerkiksi sotilaskodissa tai tarvittaessa esimerkiksi ulkotiloissa varuskunta-alueen portin läheisyydessä äänestystä varten rajatulla alueella. Lisäksi vaalitoimikunnan jäsenille (ja mahdollisille vaalitarkkailijoille) voitaisiin järjestää varuskunnan puolelta saattaja tai saattajat, jolloin he eivät voisi itsenäisesti liikkua varuskunta-alueella. Oikeusministeriön tiedossa on, että esimerkiksi vankiloissa laitosäänestystä toimitettaessa vaalitoimikunnalle voidaan määrätä saattaja vankilan puolesta.

Tieto laitosäänestystä toimittavista vaalitoimikuntaan kuuluvista henkilöistä olisi tarvittaessa mahdollista toimittaa etukäteen tiedoksi varuskunnalle esimerkiksi laitosäänestyksen ajankohtaa sovittaessa. Vastaavasti varuskunnilla olisi tarvittaessa mahdollisuus saada tietoonsa ne henkilöt, jotka olisivat saaneet valtuutuksen toimia vaalitarkkailijoina.

Esityksen pääasiallisissa vaikutuksissa (kohta 3.3, taloudelliset vaikutukset) todetaan, että varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä aiheutuisi oletettavasti pieniä taloudellisia vaikutuksia laitosäänestyksen järjestämisestä vastaaville kunnille. Ainakin osa kunnista joutuisi todennäköisesti nimeämään kunnan alueella sijaitsevassa Puolustusvoimien varuskunnassa tai Rajavartiolaitoksen yksikössä toimitettavaa laitosäänestystä varten erillisen vaalitoimikunnan.

Hallituksen esityksen mukainen tavoite varusmiesten äänestysmahdollisuuksien turvaamisesta vaaleissa voitaisiin vaihtoehtoisesti saavuttaa myös voimassaolevalla vaalilainsäädännöllä, vakiintuneilla käytännöillä varusmiesten äänestämismahdollisuuksien toteuttamiseksi esimerkiksi järjestämällä kuljetuksia varuskunnista yleisille ennakoäänestyspaikoille tai sijoittamalla yleisiä ennakoäänestyspaikkoja varuskuntien läheisyyteen. Esityksen mukaisella ehdotuksella arvioidaan kuitenkin mahdolliseksi varmistaa varusmiesten äänioikeuden käyttö paremmin kuin voimassaolevan lainsäädännön puitteissa (kohta 4.1)

Hattulan kunnan lausunto

Hattulan kunta pitää hyvänä sitä, että esityksessä ehdotettava laitosäänestyksen laajentaminen helpottaisi niiden varusmiespalvelustaan tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien äänioikeutettujen äänestämistä, joilla olisi vaikeuksia päästä äänestämään varusmieskoulutuksen aikataulujen vuoksi. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, ehdotus edistäisi siten kyseisten henkilöiden perustuslain 14 §:ssä tarkoitettujen vaali- ja osallistumisoikeuksien tosiasiallista toteutumista ja tässä suhteessa lisäisi heidän perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuuttaan muihin äänestäjiin nähden.

Hattulan kunta nimittää erillisen vaalitoimikunnan, joka keskittyy yksinomaan Panssariprikaatin varuskunnan äänestyksen hoitamiseen.

Esityksen taloudellisten vaikutusten osalta Hattulan kunta edellyttää, että valtio korvaa varuskuntaäänestyksen kunnalle aiheuttamat lisäkustannukset täysimääräisesti.

Muilta osin Hattulan kunnalla ei ole esitykseen lausuttavaa.